

Paweł Banaś, Wojciech Ciszewski
Uniwersytet Jagielloński

XXV Światowy Kongres Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej „Law, science and technology”, Frankfurt nad Menem, 15–20 sierpnia 2011 r.

Law, science and technology – wokół tak sformułowanego tematu debatowali uczestnicy XXV Światowego Kongresu Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej. Organizatorem wydarzenia były Uniwersytet Johanna Wolfganga Goethego we Frankfurcie nad Menem oraz Międzynarodowe Stowarzyszenie Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej (IVR). Głównym organizatorem Kongresu był prof. dr Ulfrid Neumann.

W odbywających się w aulach frankfurckiego Uniwersytetu obradach partycypowało ponad 800 uczestników reprezentujących różne ośrodki naukowe oraz odmienne tradycje filozoficzno-prawne. Na tym tle niezwykle efektownie i okazałe prezentowała się delegacja polska licząca ponad 60 osób (w tym aż 27 osób z Krakowa). Podczas pięciu dni trwania Kongresu odbyło się blisko 140 sesji tematycznych zorganizowanych w ramach sesji plenarnych oraz paneli dyskusyjnych.

Kongres stworzył przestrzeń dla prowadzenia obrad wokół kluczowych dla współczesnej teorii prawa zagadnień nauki oraz techniki. W ostatnich latach niewątpliwie jesteśmy świadkami dynamicznego rozwoju nauk, szczególnie przyrodniczych, oraz równie błyskawicznego postępu w dziedzinie ich zastosowania w postaci nowoczesnych i innowacyjnych technologii oraz technik. Tak intensywne zmiany coraz częściej wymykają się klasycznym kategoriom etycznym, teoriom społecznym, czy nawet instytucjom prawa. Osiągnięcia badań naukowych oraz ich techniczna eksploatacja stają się poważnym wyzwaniem dla tradycyjnych ujęć kultury społecznej i tradycji intelektualnych. Dylematy, jakie są efektem rozwoju nauki i techniki, jak choćby problem wolnej woli, cyborgizacja, zastosowanie sztucznej inteligencji, granice prawa własności intelektualnej czy kwestia odpowiedzialności programów komputerowych wymagają udzielenia szybkiej odpowiedzi. Na daleko posunięte zmiany należy być przygotowanym zarówno poprzez odpowiednio skonstruowaną infrastrukturę prawną, jak i poprzez sformułowanie właściwego języka opisu i oceny tychże zjawisk.

Podczas Kongresu podejmowano to wyzwanie, stosując interdyscyplinarne podejście. Debaty toczone w panelach dyskusyjnych odnosiły się do tematu przewodniego konferencji z bardzo różnych perspektyw naukowych oraz filozoficznych. Pomimo że

temat nauki i techniki zdominował Kongres, podczas jego trwania nie zostały pominięte także inne istotne kwestie i zagadnienia z zakresu filozofii prawa (jak choćby współczesny pozytywizm prawniczy, prawa człowieka, problematyka normatywności i legalności czy metodologia jurysprudenencji) oraz filozofii społecznej (zobowiązania polityczne, rozum publiczny, sprawiedliwość międzynarodową czy multikulturalizm). Szeroki wachlarz diskutowanych problemów oddawał aktualną kondycję teorii prawa oraz filozofii społecznej.

Formuła Kongresu, można powiedzieć już tradycyjnie, przewidywała podział programu na wykłady plenarne, grupy robocze (*working groups*) oraz warsztaty specjalne (*special workshops*). Spośród tych pierwszych szczególnie dobrze przyjęty został wykład prof. Stanleya L. Paulsona (*The very idea of legal positivism*), podsumowujący obecne spory wokół pozytywizmu oraz wskazujący, że z całą pewnością jego program pozostaje aktualny, a przynajmniej wciąż może być przedmiotem badań współczesnej teorii prawa. W gronie osób, które zostały zaproszone do wygłoszenia wykładu plenarnego, znaleźli się również m.in.: prof. Klaus Günther, prof. Seana Valentine Shiffrin oraz prof. David Dyzenhaus. Na zakończenie Kongresu wręczono nagrodę IVR dla młodych uczonych, która trafiła do Adriana Künzlera z Yale Law School (wygłosił referat pt. *Cost-Benefit-Analysis and the Quest for Wealth Maximization: How to Embrace Complexity and Uncertainty*). Swoją wykład specjalny, znów można by powiedzieć – tradycyjnie, miał również prof. Robert Alexy, który mówił o istnieniu praw człowieka.

Spośród warsztatów specjalnych, które, w przeciwieństwie do grup roboczych, cechuje niewielka losowość prezentowanych referatów, kilka zgromadziło szczególnie dużą widownię. Znaczną popularnością cieszył się np. warsztat poświęcony filozofii prof. Johna Finnisa (jednego z ostatnich znaczących obrońców iusnaturalizmu), który zresztą był na nim obecny. Na uwagę zasługuje szeroki zakres tematów, wokół których zorganizowano warsztaty – od „bardzo analitycznych”, jak np. *Legal argumentation* z ciekawym referatem prof. Jaapa Hage – po pozostające w nurcie krytycznym czy nawiązujące silnie do przewodniego tematu kongresu (nauka i technologia), np. *AICOL – Artificial Intelligence Approaches to the Complexity of Legal Systems*. Problematyka sztucznej inteligencji w prawie czy wykorzystywania osiągnięć neuronauk coraz silniej zaznaczają swoją obecność w teorii i filozofii prawa – widać to było wyraźnie w programie Kongresu.

Polska delegacja zaznaczyła wyraźnie swoją obecność na Kongresie, przedstawiając łącznie ponad 50 referatów (najliczniej reprezentowany był ośrodek krakowski – ponad 20 wystąpień). Skłaniać może to do refleksji, że filozofia prawa ma się w Polsce nienajgorzej i cieszy się rosnącym zainteresowaniem. Szczególnie powinien cieszyć przy tym fakt, że w grupie polskiej bardzo liczni byli filozofowie prawa najmłodszego pokolenia.

W trakcie Kongresu odbyły się wybory władz Stowarzyszenia na nową kadencję. Warto podkreślić, że do Komitetu Wykonawczego został wybrany prof. dr. hab. Tomasz Stawecki z Uniwersytetu Warszawskiego (który w Komitecie zastąpił ustępującego prof. dra hab. Marka Zirk-Sadowskiego). Dzięki temu Polska, silnie zaznaczająca swoją obecność na Kongresach IVR (we Frankfurcie polska delegacja była trzecią najbardziej liczną po Niemczech i organizujących kolejną edycję Brazylijczykach), utrzymała swoje przedstawicielstwo w zarządzie Stowarzyszenia. Na Przewodniczącego

Stowarzyszenia wybrany został organizator tegorocznego Kongresu – prof. dr Ulfrid Neumann. Podkreślić należy, że nowo wybrany Przewodniczący IVR od dawna utrzymuje bliskie kontakty z polską teorią prawa. Prof. U. Neumann nieraz gościł na spotkaniach naukowych w Polsce, a także publikował w Polsce swoje prace.

Na zakończenie warto jeszcze wspomnieć, że XXV. Kongres IVR miał charakter jubileuszowy – zorganizowano go w 100. rocznicę powstania organizacji. Stąd miejsce obrad nie było przypadkowe (Stowarzyszenie powstało właśnie we Frankfurcie), a konferencji towarzyszył szereg dodatkowych wydarzeń, upamiętniających ten fakt – m.in. wystawa poświęcona historii IVR oraz warsztat specjalny poświęcony wpływowi H.L.A. Harta i H. Kelsena na filozofię prawa w poszczególnych krajach (referat dotyczący Polski i krajów Europy Środkowej wygłosił dr hab. Bartosz Brożek). Sam Kongres zakończył się prezentacją przygotowaną przez organizatorów kolejnej edycji, która odbędzie się za dwa lata w Ameryce Południowej – brazylijskim Belo Horizonte.